

Motion till riksdagen

1989/90:So310

av Alf Wennerfors (m)

Alkoholmissbruket

Under de senaste decennierna har alkoholpolitiken diskuterats. Utredningar har producerat tjocka betänkanden och förslag. Massor av remissyttranden och debattartiklar har utarbetats. Återkommande har regeringen kommit med förslag till riksmöte efter riksmöte. Varje beslut i riksdagens kammare har fattats i förhoppningen om att "...nu äntligen har vi väl löst vårt lands alkoholpolitiska problem...".

Hur ser det ut i dag? Har vi löst problemet?

Mellan 300 000 och 400 000 svenskar är missbrukare. De har alkoholproblem som hotar deras hälsa och sociala liv. Kring dessa människor lever mer än en miljon människor – hustrur, män, barn, släktingar, vänner, grannar – i oro, ångest, otrygghet och ringa tillfredsställelse med tillvaron. Mest allvarlig är situationen för de barn som växer upp i utpräglade missbrukarmiljöer.

Vad kostar dessutom alkoholskadorna i pengar? Vad kostar utslagningen, sjukdomarna, olyckorna eller våldsbrotten där alkoholen är en av orsakerna? "50 miljarder kostar supen" var titeln på en debattbok för några år sedan. I dag är kanske de samhällsekonomiska kostnaderna ännu större.

Den svenska alkoholpolitiken har alltså misslyckats. Detta konstaterande leder fram till de förslag som socialstyrelsen i dagarna framlagt för att nå WHO:s (Världshälsoorganisationen) mål att alkoholkonsumtionen bör minska med 25 % fram till sekelskiftet eller med andra ord rätta till det som misslyckats. Vad föreslås? En mer restriktiv alkoholpolitik, inköpsbegränsningar, ja, socialstyrelsen kan t.o.m. tänka sig att ett motbokssystem införs. Priserna på alkoholdryckerna bör höjas osv.

En sådan alkoholpolitik skulle bli ännu mer misslyckad. Den skulle inte minst leda till ökad hembränning och ökat smuggel. Den skulle också i viss mån göra visst drickande till en protesthandling mot samhällets förmyndarmentalitet, mot kranjel, förbud, ofrihet och kontroll.

En satirisk beskrivning av livet i Sverige av Poul Strøyer kan ge en tankeställare om det löje och den irritation som kan möta nya förbud och ytterligare kontrollåtgärder:

"Socialstyrelsens förslag att matpriserna chockhöjs och svenska folket avstar från var fjärde måltid därför att 10 % av svenska folket väger för mycket, behandlades i dag i riksdagen. Socialdemokraterna tyckte det var rätt att de smala visade solidaritet med de tjocka och åt mindre. Folkpartiet ville ha matförbud. Centern ansåg att bönderna borde kompenseras för ett even-

tuellt inkomstbortfall. Moderaterna sade som vanligt nej. Vpk bjöd överoch miljöpartiet föreslog matmotbok tillverkad av miljövänligt papper”.

Mot. 1989/90
So310

I en motion om alkoholpolitik och mot bakgrund av vad jag hittills anfört måste frågan ställas: Är det över huvud taget möjligt att minska alkoholkonsumtionen i Sverige med 25 % till år 2000? Svenska folket konsumerar i dag ca 40 000 liter starksprit, ca 106 000 liter vin och ca 160 000 liter starköl. Det låter mycket. Men omräknat till ren alkohol i liter per person är siffran drygt 5 liter. I jämförelse med en mängd jämförbara länder är detta faktiskt en låg konsumtion. Självfallet bör alkoholpolitiken syfta till att minska den totala konsumtionen. Det bör ständigt vara vår ambition. Men att minska konsumtionen med 25 % under 10–15 år är omöjligt. Dessutom borde vi mer inrikta alkoholpolitiken på att minska storförbrukarnas (10–15 % av den vuxna befolkningen) konsumtion och därmed lösa många av storförbrukarnas problem.

Till detta kommer frågan varför vi har så osäkra mått på hur mycket alkohol som egentligen dricks. Den bortgångne professorn Kettil Bruun sa 1975: ”En diskussion kring sambanden mellan den genomsnittliga konsumtionen av alkoholdrycker och det allmänna hälsotillståndet kan inte föras utan ett ordentligt faktaunderlag”.

Hur stor är den icke-registrerade konsumtionen? CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) framhåller att ”förändringarna i den icke-registrerade konsumtionen inte är mer omfattande än att Systembolagets försäljningssiffror kan användas som en indikator på de faktiska konsumtionsförändringarna från ett år till ett annat”. Mot detta står den ofta citerade avhandlingen ”Alkohol och våldsbrottslighet” av Leif Lenke i vilken han framför att en ökning av den icke-registrerade konsumtionen måste antagars ske. Socialstyrelsen utgår från CAN:s uppfattning vilket innebär att de anser att resandefrekvensen till och från Sverige icke nämnvärt ökat sedan 1979. Antalet trafikanter från och till Syd- och Västsverige och Danmark och Tyskland har under dessa 10 år ökat från 2 700 000 till 3 900 000. Viking Line uppger att på deras linjer har trafikanterna ökat från 2 890 000 till 4 695 000. Silja Line siffror visar en ökning från 1 200 000 till 2 200 000.

Självfallet måste de s.k. mörkertalen vara stora. Hembränningen ökar. Tillverkningen av bär- och fruktviner ökar. Smugglingen ökar. Säkerligen ligger den oregistrerade konsumtionen på 25–30 %.

Vi kommer aldrig till rätta med alkoholproblemen förrän vi tar ett rejält grepp om frågan om kunskaperna om alkoholdryckerna, om dess gladjeämnen men icke minst om dess faror och skadeverkningar. Man kan här göra en jämförelse med rökandet. Hur kommer det sig att vi lyckats minska den totala tobakskonsumtionen? Jag tror att de omfattande opinionsbildande kampanjerna och ofta skickligt gjorda kampanjerna har medverkat till det goda resultatet.

Vi måste göra en jättesatsning på de förebyggande åtgärderna, på kunskaper och information. Har de hittills genomförda kampanjerna misslyckats mer eller mindre? Svaret är ja. Dels har anslagen varit alltför små och dels har insatserna varit för splittrade och sinsemellan utan samordning.

Det måste vara föräldrarna som bär ansvaret för sina barns fostran, tillsyn

och uppväxtvillkor. Det måste vara varje förälders uppgift att vara sitt barns första lärare och handledare i alkoholkunskap och om hur man umgås med en dryck som både kan utgöra en njutning och avkoppling i den gra tillvaron och vara ett farligt gift med risk för allvarliga skadeverkningar. Visst skall skolan och andra institutioner ha ansvar för att barn- och ungdomsgenerationen helst säger nej till alkoholdrycker men om den bejakar dem gör det på återhållsamt sätt. Men det aktiva yttersta ansvaret måste varje mor och far ta.

Skatteinkomsterna på alkoholdryckerna uppgår till 8–9 miljarder. Samtidigt beräknas alkoholskadorna motsvara 50–60 miljarder i samhällsekonomiska kostnader. Jag föreslår att av dessa skatteinkomster anslås ett mycket stort belopp för att genomföra den genom tiderna största nationalkampanjen mot alkoholmissbruk. Den skall icke genomföras av nykterhetsorganisationerna. CAN eller Systembolaget. Det bör tillsättas en kampanjkommitté på riksniVa sammansatt av kloka representanter för regering och riksdag och organisations-Sverige, samt representanter för all den expertis som finns på opinionsbildning.

Hur stort skall anslaget vara för att budskapet skall nå varenda svensk och alldeles särskilt varje mor och far och andra som har ansvar för barn- och ungdomsgenerationens fostran? Räcker 200 milj. kr. för nästa budgetår eller ska man avsätta 600 milj. kr. för en 2-årsperiod? Denna fråga bör besvaras av experterna på opinionsbildning men jag har angivit några siffror för att understryka vikten av att landets allvarligaste sociala problem nu måste mötas med omfattande, kraftfulla och även kostnadskrävande förebyggande positiva och informerande åtgärder.

Hemställan

Mot bakgrund av det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omfattande positiv och förebyggande nationalkampanj om bruket av alkohol.

Stockholm den 25 januari 1990

Alf Wennerfors (m)